

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

PROPOSAL

پروپوزال

مركز آموزش پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

مركز آموزش روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

کارگاه آنلاین روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

ISI Scopus

مركز آموزش آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترکیه های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترکیه های جستجو

واکاوی نسبت تربیت دینی و اخلاقی با تربیت هنری و زیبایی‌شناختی

در نگرش اسلامی

سیده الهام آقایی^۱

این مسأله که چگونه تعلیم و تربیت دینی و اخلاقی به بهترین نحو می‌تواند در عمل به ثمر بنشیند؛ همواره مسأله‌ای چالش برانگیز بوده است. یکی از روش‌های پیشنهادی پیوند تربیت دینی و اخلاقی با تربیت هنری و زیبایی‌شناختی است. در این پژوهش، نسبت این دو نوع تربیت، نخست به لحاظ تاریخی و نیز در دیدگاه رایج جهانی مورد کنکاش قرار گرفته و سپس به بررسی آن در قرآن کریم و نیز آراء فیلسوفان اسلامی خصوصاً ملاصدرا پرداخته شده است.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که قرآن کریم برای انتقال پیام‌های تربیتی خود به شدت از زبان زیبایی‌شناختی و نه علمی بهره برده است. از طرف دیگر در نظام زیبایی‌شناختی قرآن، بحث زیبایی‌های صادق و نیز زیبایی‌های کاذب (زیبایمانی) مطرح است که برای تشخیص این دو از هم نیازمند تقوا هستیم. تقوا زمینه شناخت عوامل زیبایمانی (شامل رذایل اخلاقی) و نیز عوامل بازداری از آن‌ها (شامل فضایل اخلاقی) را فراهم می‌کند. تقوا موجب توجه به موقعیت خطرناک زیبایمانی‌ها و عدم غفلت از آن‌ها نیز می‌گردد که از طریق تذکر بدست می‌آید. این توجه و تذکر می‌تواند از طریق عشق فراهم گردد که در ارتباط مستقیم با فعالیت‌های هنری است و در نهایت با انتقال فرد از عشق مجازی نفسانی به عشق حقیقی الهی، درک حضور مستمر حق تعالی و حرمت نگه داشتن در محضر او (تقوا) را در پی خواهد داشت. بنابراین تعلیم و تربیت دینی و اخلاقی که به روش هنری و زیبایی‌شناسانه انجام گیرد؛ به شدت تأثیرگذارتر خواهد بود.

پرسش‌های پژوهش:

- نظام زیبایی‌شناختی قرآنی چیست؟
- بنابر آراء فیلسوفان اسلامی چه دلالتی بر تربیت هنری و زیبایی‌شناختی قابل استنتاج است؟
- ارتباط نظام زیبایی‌شناختی قرآنی با تربیت هنری و زیبایی‌شناختی برآمده از آراء فیلسوفان اسلامی چیست؟

^۱ کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه امام صادق (ع)؛ e.agmaie7@gmail.com

- تربیت دینی و اخلاقی چه نسبتی با تربیت هنری و زیبایی‌شناختی در نگرش اسلامی (برآمده از نظام زیبایی-شناختی قرآنی و آراء فیلسوفان اسلامی) دارد؟

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی-تحلیلی است.

شواهد تاریخی اثبات می‌کند تا قبل از کانت، ارزش‌های متعلق به هر یک از حوزه‌های اخلاق و فلسفه و هنر با یکدیگر در آمیخته بودند و میان زیبایی و هنر و خوبی عینیت برقرار بوده است (سجادی، ۱۳۸۷، ص ۱۹). اما با پیدایش فلسفه تفکیک‌گرای کانتی، مفهوم زیبایی و هنر از خوبی مستقل گردید (الیاس، ۱۳۸۵؛ تمیم‌داری و دانشگر، ۱۳۸۵). از این دوره به بعد، نگاه اخلاقی و ارزشی به هنر و زیبایی، جای خود را به نگاه مادی‌گرایانه و بی‌تفاوت نسبت به مسائل اخلاقی و ارزشی داد که در بنیان‌های شعار هنر برای هنر قابل بررسی است (هنفلینگ، ۱۳۷۷).

نگرش اسلامی با رویه جستجوگری معنا و دلالت در همه پدیده‌ها؛ موقعیت‌شناسی، آموزش مبتنی بر هدف، هدایت تغییرات، تغییر نگرش‌ها و باورها را دنبال می‌کند. با این توصیف به نظر می‌رسد تربیت اسلامی به جای شناخت علمی به شناخت هنری و زیبایی‌شناسانه ناظر است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۰).

یافته‌های پژوهش:

قرآن از ظرفیت شیوه‌های هنری و زیبایی‌شناسانه (شیوه‌های بیانی، زبانی، موسیقایی و ...) به بهترین شکل برای انتقال معارف هدایت‌بخش خود بهره جسته است.

برای دستیابی به نظام زیبایی‌شناختی قرآنی، شبکه مفهومی زیبایی بر اساس نوعی بررسی مفهوم‌شناختی در آیات قرآن تنظیم گردید که عبارت است از فهم معنای یک مفهوم از طریق بررسی مفاهیم مربوط به آن، به طوری که جنبه‌های مهم و اختصاصی آن مفهوم و همچنین روابطش با دیگر مفاهیم آشکار شود. برای این منظور، نخست واژگان ناظر به زیبایی حقیقی و در مقابل آن‌ها، واژگان ناظر به زیانمایی کاذب مورد بررسی قرار گرفت و سپس به فهم مفهوم زیبایی از طریق بررسی مفاهیم مربوط به آن در آیات قرآنی پرداخته شد و در نهایت مفاهیم در قالب روابط این همانی، علی، تقارنی، تقابلی و تبیینی تنظیم گردید. برای تشخیص زیبایی‌های صادق از زیبایی‌های کاذب (زیانمایی)، نیازمند تقوا هستیم. تقوا زمینه شناخت عوامل زیانمایی (نظیر کفر، غفلت، جهل، قساوت قلب، اسراف، فساد، محبت غیر خدا و سایر رذایل اخلاقی) و نیز عوامل و روش‌های بازدارنده از آن‌ها (نظیر شکر، بصیرت، عبادت، علم‌ورزی، توبه، تفکر و سایر فضایل اخلاقی) را فراهم می‌کند. پس در نگرش اسلامی بحث زیبایی به شدت با اخلاق در آمیخته است.

هدف کلی تعلیم و تربیت اسلامی، تعالی افراد جامعه به سمت تحقق ذات واقعیت یا اثبات توحید در آن‌ها می‌باشد که شرط اساسی آن، ادراک و حضور مستمر حق است که خود متضمن جریان دائمی تقوا است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). تقوا موجب توجه به موقعیت خطرناک زیانمایی‌ها و عدم غفلت از آن‌ها نیز می‌گردد که از طریق تذکر بدست می‌آید. تربیت هنری و زیبایی‌شناسانه بر اساس نگرش اسلامی می‌تواند ما را به این هدف برساند. از طریق فعالیت‌های هنری و زیبایی‌شناسانه، می‌توان بنا بر نظر ابن سینا نفس اماره را نسبت به نفس مطمئنه مطیع و تخیل و توهم را از جانب مادون به جانب قدسی متوجه گرداند (ابن سینا، ۱۳۷۵، صص ۳۸۰-۳۸۳). این توجه و تذکر مطابق با آنچه ملاصدرا ذکر کرده می‌تواند از طریق عشق فراهم گردد. برای رسیدن به این هدف نخست لازم است که فرد از طریق فعالیت‌های هنری با رشد قوه‌ی خیال، خلاقیت و پرورش عواطف، احساسات و ذوق زیبایی‌شناختی به مرتبه عشق مجازی لطیف نفسانی صعود کند. چنین فردی دارای فضایل اخلاقی است (صدرالمتألهین، ۱۹۸۱، ج ۷، ص ۱۷۲). در این جریان تربیتی، عشق مجازی نفسانی معبری خواهد شد برای رساندن فرد به عشق حقیقی الهی (همان، ص ۱۷۴). این عشق بعد از شدت فکر و ذکر مداوم پیرامون آیات الهی (آفاقی و انفسی) برای کشف زیبایی‌های خداوند، حاصل می‌شود و به درک حضور مستمر حق تعالی منجر خواهد شد که حرمت نگه داشتن در محضر حق (تقوا) را در پی خواهد داشت. بنابراین تعلیم و تربیت با روش هنری و زیبایی‌شناسانه، می‌تواند هدف اصلی تعلیم و تربیت دینی و اخلاقی را به بهترین شکل فراهم کند.

واژگان کلیدی: تربیت دینی و اخلاقی، تربیت هنری و زیبایی‌شناختی، اسلام.

فهرست منابع:

- ابن سینا، حسین بن عبدالله. (۱۳۷۵). **الاشارات و التنبیهاات** (با شرح خواجه نصیرالدین طوسی و شرح الشرح قطب‌الدین رازی). قم: البلاغه.
- ال. یاس، جان. (۱۳۸۵). **فلسفه تعلیم و تربیت (قدیم و معاصر)** (ترجمه عبدالرضا ضرابی). قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- تمیم داری، احمد و دانشگر، مریم. (۱۳۸۵). زیبایی‌شناسی در قرآن کریم با رویکردی به عنصر داستان. **فصلنامه هنر، ۷۰**.
- سجادی، سید مهدی. (۱۳۷۸). **چند مبحث اساسی در فلسفه تعلیم و تربیت**. تهران: امیر کبیر.
- صدرالمتألهین. (۱۹۸۱). **الاسفار الاربعه**. بیروت: دارالاحیاء التراث.
- وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). **مبانی نظری سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش**.
- هنفلینگ، اسوالد. (۱۳۷۷). **چیستی هنر** (ترجمه علی رامین). تهران: هرمس.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

PROPOSAL
پروپوزال

پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

دکتره تبریزی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

دکتره تبریزی

کارگاه آنلاین
روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

ISI
Scopus

آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

دکتره تبریزی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو